

MOSTAR, unutrašnjost katedrale

Novome i Crikvenici), čelika i od opeke (na Vuki u Adi, 1939). God. 1939. prema njegovu je projektu sagrađen cestovni tzv. Savski most u Zagrebu; tu je prvi put u svijetu primijenjena spregnuta konstrukcija (čelični nosači preko kojih je postavljena kolnička ploča od armiranoga betona).

U razdoblju nakon II. svj. r. sagrađeno je mnogo mostova od kojih su neki po postignutim rasponima i smjelosti konstrukcije vrijedna ostvarenja u svjetskim razmjerima. Po projektima *Krune Tonkovića* sagrađeni su mostovi na Krki blizu Skradina (1953–56) s rasponom luka od 90 m (upotrebljeni su čelični lukovi starije konstrukcije), na Korani u Slunju (1958), Most slobode u Zagrebu (1959), na Korani u Karlovcu i kraj Plitvičkih jezera, te na Savi (Jankomir) u Zagrebu. Projektant vitkoga čeličnoga mosta raspona 155 m preko Novskoga ždrila kraj Maslenice je *Vojislav Draganić* (1959; srušen 1991). Među djelima *Dimitrija Čertića* važni su mostovi od prednapetoga betona: na Neretvi kraj Rogotina (1966) te na Savi i Uni kraj Jasenovca (1972). *Ilija Stojadinović* projektirao je tri

A. MOTIKA, *Vaza*. Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt

vrlo važna lučna mosta od armiranoga betona: most preko Šibenskoga zaljeva, raspona 264 m (1966), Paški most (1968), koji spaja otok Pag s kopnom, raspona 193 m i Krčki most koji spaja otok Krk s kopnom (1980), s dva luka raspona 244 i 390 m, što je do sada najveći izvedeni betonski luk na svijetu. Primjer oblikovno vrlo uspjeloga visećega mosta je pješački most na Dravi u Osijeku, djelo *Branimira Tripala*, koji je projektant i nekoliko čeličnih mostova (na Dunavu kraj Bezdana). Most preko kanjona Rječine u Rijeci, građen 1984, ima elegantni luk raspona 132 m i lijepo se uklapa u okolinu (projektanti *Krešimir i Zlatko Šavor*).

LIT.: *N. Katanić i M. Gojković*, Građa za proučavanje starih kamenih mostova i akvedukata u Hrvatskoj, Beograd–Zagreb 1972. — *M. Trojanović*, Savremeni mostovi od armiranog i prednapetog betona, Beograd 1974. — *K. Tonković*, Priče o građenju, Zbornik radova Građevinskog fakulteta u Zagrebu, 1976. Da. V.

MOSTAR, grad u Hercegovini; kulturno, gospodarsko i političko središte. Najstariji nalazi su ostaci dviju kršć. bazilika: u Sutini u 5. predgrađu i na Cimu (očuvana oltarna pregrada), na Z. periferiji; obje iz razdoblja V–VI. st. Manje naselje u vlasti Vladislava Hercegovića spominje se prvi put 1452; od građevina iz toga doba očuvana je manja kula nizvodno uz Stari most. Pod sadašnjim imenom M. se prvi put spominje 1469.

Najvažniji arhit. spomenik je kameni *Stari most*, izgrađen 1566–67, porušen u ratu 1993. Uz pojedinačne spomenike isl. arhitekture (džamije, hamami) ističu se arhit. cjeline (stara čaršija) s vidljivim dalm. utjecajima. Kula sa satom (nastala prije 1636), kvadratne osnove, formalno pripada gotici. Franjevački samostan iz XV. st. ponovno je sagrađen 1890, a župna crkva Sv. Petra i Pavla 1849 (razorena u ratu 1992). Iz doba austr. uprave potječe trg *Rondo*, te nekoliko zgrada (hotel »Neretva«, Gradsko kupalište, zgrada Gimnazije). Mostarska katedrala posvećena Majci Crkve moderno je arhit. rješenje (još u gradnji). — *Galerija prijateljstva* mostarske biskupije osn. 1989. izlaže djela više od 250 suvremenih hrv. umjetnika. — Grad i spomenici teško su stradali u ratu 1992–94.

LIT.: *F. Škunca, A. Badurina i B. Škunca*, Sakralni prostor tijekom povijesti i danas, Zagreb 1987. — Zbirka umjetnina mostarske biskupije (katalog), Zagreb 1992. R.

MOŠĆENICE, naselje sa srednjovj. utvrđenim gradom nad I. istarskom obalom kraj Mošćeničke Drage; vjerojatno naseljen već u prapovijesti.

Na mjestu najlakšega prilaza, uz liburnijsku cestu, nalaze se gradska vrata, obnovljena 1642; branila ih je kvadratična kula. Pred vratima se nalazi loža, tzv. Stražnica. Vanjski zidovi perifernih kuća građeni kao gradske zidine, kružno zatvaraju zbijeno tkivo zgrada. Raspored gradskih inzulaa i unutrašnjih komunikacija veže cijelo naselje u jedinstven i nedjeljiv organizam. Na vrhu brijega, kamo radijalno vode prolazi, dominiraju masivan zvonik (dobio kupolu 1658) i trobrodna župna crkva Sv. Andrije, barokno presvođena (svetište sagrađeno prije 1701, trobrodni prostor uređen 1785–94). Na gl. se oltaru nalazi pet kamenih kipova J. Contierija (drugo desetljeće XVIII. st.); bogato rezbarene korske klupe pripisuju se M. Ziereru (1699–1704). U crkv. je lapidariju kamena pučka plastika iz XVII. st. Orgulje iz 1847. djelo su Petera Rumpela. Reprezentativno obrađena pročelja imaju kuće Negovetić-Dešković iz XVI. st. i Negovetić iz 1770. Pokraj grada su crkvice s karakterističnim trijemovima: Sv. Sebastijan iz 1501. i Sv. Bartol iz 1628.

LIT.: *R. Strohal*, Mošćenice, ZNŽO, 1934, 2. — *B. Fučić*, Ars non idonea, Bulletin JAZU, 1957, 2. — *Horvat–Matejčić–Prijatelj*, Barok. — *J. Meder*, Orgulje u Hrvatskoj, Zagreb 1992. B. F.

MOTIKA, Antun, slikar (Pula, 30. XII. 1902 – Zagreb, 13. II. 1992). Studirao kiparstvo na Akademiji u Zagrebu 1921 (R. Valdec), poslije se opredjeljuje za slikarstvo i diplomira 1926 (M. Vanka, Lj. Babić). God. 1928–29. objavljuje karikature u listu »Koprive« (pod pseudonimom *Lopata*). Usavršavao se u Parizu 1930–31. i 1935. Bio je srednjoškolski nastavnik u Mostaru 1929–40, potom 1941–61. profesor na Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu. Samostalno izlagao od 1933 (Zagreb, Rijeka, Split, Beograd). Sudjelovao je na Bijenalu u Veneciji (1942, 1952), bio zastupan na izložbama »Polu vijeka jugoslavenskog slikarstva« (Zagreb, Beograd, Ljubljana, 1953), »Nadrealizam i hrvatska likovna umjetnost« (Zagreb, 1972) i »Tendencije avangarde u hrvatskoj modernoj umjetnosti 1919–1941« (Zagreb, 1982). Retrospektivna izložba priređena mu je u Zagrebu 1974.

Slikarski opus A. Motike izrasta iz bogate i raznovrsne postimpresionističke tradicije eur. slikarstva. Susret s Bonnardovim intimizmom i Dufyjevim kolorističkim vibracijama u Parizu učvrstio ga je u njegovu osnovnome načinu slikarske interpretacije motiva. M. gradi sliku nabačenim potezom kista i dijelovima ploha, pri čemu se crteže naslućuje